

QUOD SI IN CORPORIBUS Prosa¹ quinta libri quinti. In hac autem prosa¹ ostendit quam² insufficientis est³ ratio illorum qui nituntur improbare providenciam diuinam ex modo cognicionis nostre⁴ per hoc quod ostensum est cognicionem sequi condicionem cognoscentis et⁵ non rei cognite.⁵ Et⁶ circa hoc duo facit. Primo enim spiritualiter probat cognicionem diuinam esse secundum modum cognoscentis, Secundo facit illud⁷ quod dictum est ibi⁸ (21) QUID IGITUR SI RACIONEM. Circa primum duo facit.⁶ Primo enim⁹ probat specialiter cognicionem diuinam esse secundum modum cognoscentis. Secundo ponit duas corolarias¹⁰ correlatiuas ibi (10) HAC ITAQUE RACIONE¹¹, Probat igitur cognicionem diuinam esse secundum modum cognoscentis et non secundum modum rei cognite argumentando ex premissis per locum a minori. Unde dicit (10) QUOD SI IN CORPORIBUS SENTIENDIS¹² id est¹³ apprehendendo cognicionem rerum corporalium. Et accipit hic¹⁴ sentire non proprie¹⁵ sed large pro apprehensione intellectuali QUAMVIS QUALITATES¹⁶ OBIECTE¹⁷ FORINSECUS AFFICIANT¹⁸ INSTRUMENTA SENSUUM ANTECEDATQUE¹⁹ PASSIO CORPORIS VIGOREM MENTIS AGENTIS²⁰ QUE scilicet passio PROVOCE²¹ ACTUM MENTIS IN SE EXCITETQUE FORMAS INTERIM INTRINSECUS QUIESCENTES. Istud²² totum expone sicut in metro precedente. Et quia iam²³ facit longum hyperbaton, ideo, ut expressior sit sensus, repetit suam condicionalem dicens (5) SI

1 prosa quinta ... hac autem prosa om. P / 2 quod P / 3 est insufficientis R /
 4 nostra om. P / 5 et ... cognite om. RD / 6 Et circa ... duo facit om. P /
 7 illud om. R / 8 ibi om. O / 9 et primo P / 10 corolarias OJRD /
 correlarias PPeG / 11 RACIONE om. PPeG / 12 faciendis P / 13 scilicet R /
 14 hic om. R / 15 prope P / 16 intelligibiles P / 17 obiecte obediencie P /
 18 obiciant afficiant R / 19 antecedit P / 20 agentis om. P / 21
 PROVOCE^v ... INTRINSECUS om. P / 22 et istud P / 23 iam om. P /

INQUAM IN CORPORIBUS SENTIENDIS ANIMUS NON INSIGNITUR PASSIONE corporis²⁴
 ut per hoc trahatur ad cognoscendum secundum modum rei cognite et²⁵ ita
 in cognoscendo sequitur modum²⁵ propositum²⁶ QUANTO MAGIS EA QUE ABSOLUTA
 SUNT CUNCTIS AFFECCIONIBUS cuiusmodi sunt²⁷ intelligencie separate et
 precipue Deus²⁷ IN DISCERNENDO NON SEQUUNTUR OBIECTA²⁸ EXTRINSECUS SED
 EXPEDIUNT ACTUM SUE MENTIS? id est perficiunt operacionem secundum
 naturam sue mentis, quasi diceret multo magis. Deinde²⁹ cum dicit²⁹ (11)
 HAC ITAQUE RACIONE³⁰ ponit duas corolarias³¹ correlatiuas ex premissis,
 secundam³² ibi (19) QUO FIT. Prima conclusio est ista quia, cum ita sit
 quod cognicio³³ sequitur³⁴ naturam cognoscentis et non³⁵ rei cognite³⁵
 et cognoscencia³⁶ diuersificatur³⁷ secundum³⁸ aliam et aliam naturam,³⁸
 Oportet quod diuersis naturis cognoscentium conueniant³⁹ diuersa
 cogniciones. Unde dicit (16)¹¹ HAC ITAQUE RACIONE scilicet qua ostensum
 est quod cognicio sequatur naturam⁴⁰ cognoscentis MULTIPLICES COGNICIONES⁴¹

P.C.
11

24 corporis om. RD / 25 et ita ... modum om. P / 26 propositum PeG
 propositum proprium J proprium P / 27 deus OJDPeG om. R / 28 abiecta
OD / 29 deinde cum dicit om. P / 30 racione om. R / 31 corolarias
OJRD correlationes PPeG / 32 secunda OR / 33 cognoscat (?) R / 34.
 sequitur om. R / 35 non rei cognite ORPeG om. P / 36 constancia
 cognoscenti R / 37 diuersificantur OJRD / 38 secundum aliam et aliam
 naturam R secundum naturam aliam et aliam J secundum aliam naturam et
 aliam D secundum naturam O secundum opposita PeG (obiecta ? P) /
 39 conueniunt P / 40 naturam sequatur R / 41 cognitaciones R /

CESSERE⁴² ^V DIVERSIS AC DIFFERENTIBUS SUBSTANCIIS. Et hoc manifestat
 exemplariter⁴⁴ dicens (12) SENSUS ENIM SONUS DESTITUTUS⁴⁵ CUNCTIS ALIIS
 COGNITIONIBUS et accipit hic sensum stricte pro apprehensione⁴⁶ sensitiva
 que solum immutatur ad presenciam sensibilis. Sic enim distinguitur
 contra imaginacionem que non tantum apprehendit rem presentem sed eciam
 absentem⁴⁸ CESSIT ANIMANTIBUS IMMOBILIBUS QUALES SUNT⁴⁹ CONCHE MARIS QUEQUE⁵⁰
 ALIA NUTRIUNTUR HERENCIA SAXIS, IMAGINATIO VERO⁵¹ MOBILIBUS BELJIS scilicet

42 cesseris P cesserere R / 43 ac differentibus om. R / 44 exemplariter
 manifestat P / 45 distinctis P distinctis PaG / 46 apropiacione (?)
P / 47 presentantem P / 48 sed eciam absentem om. O / 49 qualia sunt
R / 50 que P / 51 VERO om. R /

que mouentur motu progressiuo⁵² QUIBUS⁵³ VIDETUR INESSE⁵³ AFFECTUS FUGIENDI
 APPETENDIUE,⁵⁴ RATIO VERO scilicet per quam uniuersale comprehendimus⁵⁵
 HUMANI TANTUM GENERIS EST⁵⁶ SICUT INTELLIGENCIA que scilicet simplici⁵⁷
 intuitu comprehendit omnia ~~scilicet~~ diuini scilicet generis est.⁵⁸ Deinde
 cum dicit (19) QUO⁵⁹ FIT probat secundam conclusionem correlatiuam⁶⁰ et
 est quod cum multe sint cogniciones quarum una conuenit uni et alia alteri
 sed cognicio inter istas erit nobilior que non solum proprium obiectum
 apprehendit sed etiam quodcumque⁶¹ sub noticia aliarum cognicionum cadit.⁶²
 Unde dicit QUO FIT UT EA NOTICIA PRESTET CETERIS scilicet nobilitate et
 dignitate. QUE SUAPTE⁶⁴ NATURA NON MODO id⁶⁵ est non tantum modo⁶⁵.
 PROPRIUM scilicet subiectum⁶⁶ SED COGNOSCIT⁶⁷ SUBIECTA QUOQUE⁶⁸ CETERARUM
 NOTICIAM. Deinde⁶⁹ cum dicit⁶⁹ (21) QUID IGITUR SI RACIONEM⁷⁰ ostendit
 insufficienciam eorum qui⁷¹ ex modo nostro cognoscendi improbant prouidenciam
 diuinam. Et⁷² circa hoc duo facit.⁷² Et primo manifestat istam insufficienciam.
 Secundo hortatur ad diligentem consideracionem diuine cognicionis ibi (50)

NOTICIARUM

52 progressiuo motu O in motu progressiuo PPeG / 53 quibus videtur inesse JRDPPe quo videtur inesse O / 54 fugiendi appetendiue RD appetendi fugiendi O appetitur ue fugiendiue P / 55 comprehendimus OJRD apprehendimus P apprehenditur PeG / 56 que est P / 57 simplicia R / 58 esse P / 59 quod P / 60 correlatiuam RPPeG corolariam OJ (-elariam D) / 61 quodcumque PPeG quacumque OJRD / 62 cadit OJPPeG cadunt RD / 63 in nobilitate OJRD / 64 suapte JR su. apte O sua parte DPPeG / 65 non modo ... modo JOPeG id est tantum modo R om. P / 66 scilicet subiectum om. P / 67 cognoscit om. ORD / 68 quoque quorum P / 69 deinde cum dicit om. P / 70 si racionem om. R. / 71 que P / 72 et circa ... facit om. P /

QUARE⁷³ IN ILLIUS.⁷³ Circa primum duo facit. Primo manifestat hanc
 insufficienciam per simile. Secundo applicat similitudinem ad propositum
 ibi (39) SIMILE EST. Manifestat igitur predictam insufficienciam per
 talem similitudinem: ecce sensus et imaginacio sunt inferiores cogniciones
 quam quam ratio. Si ergo sensus et imaginacio uallent⁷⁴ mensurare modum
 cognoscendi rationis ex modo proprio⁷⁵ et dicere quod nichil esset
 uniuersale⁷⁶ quod ratio apprehendit uel singularium esse iudicium rationis,
 nichil esset⁷⁶ particulare et sensibile; ratio uero dicit⁷⁷ contrarium.

73 quare nullius R / 74 nollent P / 75 proprio om. R / 76 uniuersale ...
 nichil esset om. R / 77 dicit om. R /

Manifestum est quod nos qui indigemus⁷⁸ utramque cognitionem post
 assentiremus⁷⁹ rationi et motuum sensus et imaginacionis iudiceremus.
 Dicit ergo (21) QUID IGITUR SI SENSUS⁸⁰ ET IMAGINATIO REFRAGENTUR id⁸¹
 est contradicant⁸¹ rationi DICENTES NICHIL⁸² ESSE ILLUD⁸² UNIVERSALE
 QUOD RATIO SE PUTAT⁸³ INTUERI? et hoc arguendo sic (24) QUOD ENIM SENSIBILE
 VEL IMAGINABILE EST, ILLUD NON POTEST ESSE UNI^vVERSALE⁸⁴ scilicet secundum⁸⁵
 iudicium sensus et imaginacionis ex quo supposito sub disiunctione
 conclusionem ponit dicens (25) AUT IGITUR IUDICIUM RACIONIS VERUM ESSE⁸⁶
 scilicet necesse est concedere et per consequens NON QUICQUAM ESSE⁸⁷
 SENSIBILE quod est absurdum AUT QUONIAM NOTUM SIT⁸⁸ SIBI scilicet sensui
 et imaginacioni PIURA ESSE SUBIECTA SENSIBUS⁸⁹ ET IMAGINACIONI⁹⁰ que
 necesse est sensibilia esse INANEM ESSE CONCEPCIONEM RACIONIS QUE CONSIDERAT
 QUASI QUIDDAM UNI^vVERSALE QUOD SENSIBILE SIT AC SINGULARE. ^{APG} ^{HOC}
 SI⁹¹ RATIO CONTRA⁹² RESPONDEAT scilicet refragendo et⁹³ contradicendo⁹⁴

 78 indigemus OPeG uigemus JRD ingeremus (?) P / 79 assentiremus RDP
 assenciamus OJ assenserimus PeG / 80 sensus et imaginacio refragentur
RDP sensus imaginumque (?) refragentur scilicet imaginacioque refragentur
O / 81 id est contradicant R et contradicunt P / 82 nichil esse quod R /
 83 se putat RPPeG putat se JOD / 84 uniuersale PPeG uniuersum OJRD /
 85 quod P / 86 est P / 87 esse est P / 88 sit PPeG est OJRD / 89
 sensibili R / 90 imaginacionem R / 91 tum quid hic si P / 92 contra
cm. OR / 93 refragendo et om. P / 94 dicendo R /

91
 (30) AD ITOC

APG HOC
 Ad hoc (30)

sensui et imaginacioni SE QUIDEM RACIONE UNIVERSITATIS CONSPICERET ET⁹⁵
 QUOD SENSIBILE ET QUOD⁹⁶ IMAGINAEILE SIT⁹⁵, ILLA VERO scilicet sensum et
 imaginacionem POSSE ASPIRARE⁹⁷ AD COGNICIONEM UNIVERSITATIS QUONIAM NOCIO
 EORUM scilicet sensus et imaginacio NON POSSIT EXCEDERE⁹⁸ CORPORALES
 FIGURAS, DE COGNICIONE VERO RERUM POCIUS ESSE CREDENDUM FIRMIORI PERFECTIORIQUE⁹⁹
 IUDICIO et est hic per ^{per}hybaton id est longa suspensio construccionis quia
 a principio¹⁰⁰ usque hic¹⁰¹ est suspensua constructio¹⁰¹ IN HUIUSMODI
 IGITUR LITE scilicet inter sensum et imaginacionem ex parte una et rationem¹⁰²

95 et quod ... sit om. R / 96 quod om. PPeG / 97 aspicere R / 98 possunt
 excedere R / 99 forciorique ROD / 100 supposicio R / 101 hunc est
 construccionis suspensio R / 102 racione R /

ex parte altera NOS QUIBUS INEST VIS TAM¹⁰³ RACIONANDI QUAM IMAGINANDI
 SENCIENTIQU¹⁰⁴ NOMNE PROBAREMUS id¹⁰⁵ est approbaremus¹⁰⁵ CAUSAS RACIONIS?
 quasi diceret sic et motiua¹⁰⁶ sensus et imaginacionis reputaremus in-
 sufficiencia.¹⁰⁷ Deinde¹⁰⁸ cum dicit (39) SIMILE EST¹⁰⁸ applicat hanc
 similitudinem ad propositum, dicens quod illud quod modo dictum est de
 sensu et imaginacione respectu rationis¹⁰⁹ SIMILE EST EI QUOD HUMANA RATIO
 NON PUTAT DIVINAM INTELLIGENCIAM INTUERI¹¹⁰ UT IPSA COGNOSCIT quod apparet
 ex ipso modo arguendi. (41) NAM ITA DISSERIS. SI QUA NON¹¹¹ VIDEANTUR¹¹²
 CERTOS¹¹¹ AC¹¹³ NECESSARIOS EVENTUS HABERE, EA NEQUEUNT PRESCIRI CERTO
 EVENTURA. (43) IGITUR¹¹⁵ HARUM RERUM scilicet quarum euentus est incertus¹¹⁶
 NULLA EST PRESCIENCIA QUAM scilicet prescienciam¹¹⁷ SI¹¹⁸ ECIAM CREDAMUS
 ESSE IN ILLIS, NICHIL EST QUOD NON PROVENIAT¹¹⁹ EX NECESSITATE. Manifestum
 est autem quia,¹²⁰ si arguimus de presciencia diuina, quia apud nos nichil
 potest per rationem presciri nisi quod certum habet euentum et tamen non
 ita est¹²¹ de cognitione diuina (46) SI IGITUR UTI SUMUS PARTICIPES

103 tam vis P / 104 et sentiendique O / 105 probaremus PPeG / 106 motiua
OJRD notiuum P / 107 insufficiens P / 108 simul est P / 109 nominis P /
 110 non intueri P intueri futura JDPeG intueri OR / 111 non uideantur
 certos perperam post presciri P / 112 uideamus R / 113 aut R / 114 certo
 euentura OJR (certa D) / 115 gracia R / 116 est incertus OJDPeG non est
 certus R est necessarius P / 117 post scienciam P / 118 sed P / 119
 proueniant O / 120 quod P / 121 est ita R /

RACIONIS, ITA POSSIMUS HABERE IUDICIUM DIVINE MENTIS, SICUT IUDICAVIMUS¹²²
 IMAGINATIONEM¹²³ SENSUMQUE OPORTERE CEDERE¹²⁴ RACIONI, SIC CENSEREMUS¹²⁵
 IUSTISSIMUM HUMANAM RACIONEM SUBMITTERE SESE DIVINE MENTI. Deinde¹²⁷
 cum dicit¹²⁷ (50) QUARE IN ILLIUS hortatur homines ut erigant se¹²⁸ ad
 considerandum modum¹²⁹ diuine intelligencie. Et¹³⁰ circa hoc duo facit.¹³⁰
 Primo ponit¹³¹ istam exhortacionem. Secundo ostendit¹³² homines ad¹³³
 diuinam contemplacionem creatos¹³³ ex dispositione sui corporis metro¹³⁴
 quinto ibi QUAM VARIIS. Ponit igitur suam exhortacionem dicens (55)

122 iudicemus P / 123 imaginem P / 124 cedere ORDPeG credere JP /
 125 censeremus R / 126 se submittere R / 127 deinde cum dicit om. P /
 128 se om. O / 129 modum om. PPeG / 130 Et circa ... facit om. P /
 131 primo ponens P / 132 ostendit om. P / 133 ad diuinam contemplacionem
 creatos RD ad diuinam contemplacionem dispositos esse OJ (esse d. PeG) esse
 dispositas P / 134 metro quinto ibi OJRD (ibi om. PeG) metro ultimo P /

QUARE SI POSSUMUS¹³⁵ ERIGAMUR scilicet per diligentem consideracionem¹³⁶
 in CACUMEN ILLIUS¹³⁷ SUMME INTELLIGENCIE¹³⁷ que¹³⁸ scilicet diuinam¹³⁸ et
 humanam rationem transcendit ILLIC ENIM VIDEBIT¹³⁹ QUOD NON POTEST INTUERI
 IN SE¹⁴⁰. Quid autem sit illud submittit dicens¹⁴¹ ILLUD AUTEM EST QUONAM
 MODO CERTA AC DEFINITA¹⁴² PRENOCIO;¹⁴³ VIDEAT ECIAM ILLA QUE TAMEN CERTOS
 NON HABENT EXITUS,¹⁴³ NEQUE¹⁴⁴ ILLUD SIT OPINIO id est prenocio illa¹⁴⁴
 nec erit opiniatiua SED POCIUS SIMPLICITAS SUMME SCIENCIE NULLIS TERMINIS¹⁴⁵
 INCLUSA quia est infinita.

135 possimus P / 136 diligentem consideracionem] dileccionem P / 137
 summe illius intelligencie R / 138 scilicet que diuina est RD / 139
 racio uidebit JD / 140 IN SE om. P / 141 dicens cn. R / 142 desiderata P /
 143 PRENOCIO ... exitus J (preuideat D; illa que] quista que R; euentus O)
 prenocio ... opiniatiue: prenocio non est opinio P / 144 NEQUE ...
 prenocio illa RP(illa prenocio OJD) / 145 certis terminis P /